

סימן לו

בענין משקין שזבו מפירות העומדין למשקין

בשתייה היום אתי לסחוט, דהא לאו להכי קיימי, ואם למשקין הואיל ונתקיימה מחשבתו אי שרית ליה כשזבו איכא למיגזר בהו שמא יסחוט, דהא להכי קיימי וכו', מודה ר' יהודה בסלי זיתים וענבים, שאפילו הצניען לאכילה הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם האי נמי ממליך עלייהו, ואי שרית למשקין שזבו מהן אתי למיסחט, כיון דלהכי קיימי, סתם ענבים, יהיב דעתיה עלייהו למשקין, וכי הוו משקין הוה ליה נתקיימה מחשבתו וגזרה שמא יסחוט, ופלוגתייהו בתותים ורמונים, ה"נ כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה, דאי משחטה אכיל לה, וכיון דדעתיה בהכי גזרינן בה נמי, אי שרית ליה באכילה אתי לכתחלה למישחט, עכ"ל. ויש לעמוד על כמה חילוקים ושינויים בין פירש"י בסוגיא דידן לפירושו דהתם.

קודם כל, דהכא מפרש אם לאוכלין מותר דלא ניחא ליה במה שזבו, אבל התם מאריך שהם לאוכלין ולא לסחוט, ואי שרית בשתייה לא יבא לסחוט, כיון דלא קיימי לסחיטה, ולמה לו התם כל האריכות וההדגשה שאינה לסחיטה, והכא נקט בפשיטות שרוצה אוכלין ולא משקין, וצ"ב. וכן מאידך גיסא, בהא דאיתא שאם למשקין אסורין, פי' הכא משום דניחא ליה במאי דנפקא מינייהו ונתקיימה מחשבתו, והתם פירש דנתקיימה מחשבתו ושמא יסחוט דהא להכי קיימי, וחזינן עוד הפעם שמדגיש התם הסברא דאיכא למיגזר שיסחוט דלהכי קיימי, והכא לא הקפיד לבאר זה, וצ"ב.

בשבת (קמג:) תנן, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין, ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר, אם למשקין היוצא מהן אסור, ע"כ. ופירש"י (אם יצאו) אסורין, גזירה שמא יסחוט לכתחילה, רי"א אם לאוכלין, הם מכונסין אותם פירות, היוצא מהן מותר, דלא ניחא ליה במה שזבו, וליכא למגזר בהן שמא יסחוט, ואם למשקין מכונסין אסורין, דניחא ליה במאי דנפקא מינייהו ונתקיימה מחשבתו, ואיכא למיגזר שמא יסחוט וכו', עכ"ל.

ובגמ', א"ר יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים, מ"ט כיון דלסחיטה נינהו יהיב דעתיה, ופירש"י מודה ר' יהודה בזיתים, דאע"ג דהכניסן לאוכלין היוצא מהן אסור, דכיון דרובן לסחיטה קיימי כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה למיהוי ניחא ליה בהכי, עכ"ל.

והנה בחולין (יד:) איתא, דתנן אין סוחטין את הפירות וכו', לאו אתמר עלה א"ר יהודה אמר שמואל מודה היה ר' יהודה לחכמים בסלי זיתים וענבים, אלמא כיון דלסחיטה קיימי יהיב דעתיה הכא נמי (בהמה שנשחטה בשבת) כיון דלשחיטה קיימי יהיב דעתיה וכו', ע"כ.

ופירש"י (משקין שזבו) אסורין, וטעמא דמשקין שזבו אסורין וכו' גזירה שמא יסחוט, אם לאוכלין היוצא מהם מותר, אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט, היוצא מהם מותר דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו

ואיך נקטינו דלאו בני סחיטה נינהו ובאותה שעה דנים אי סתמייהו לסחיטה. ומאידך גיסא, איך הו"א לפרש דבזיתים וענבים דבני סחיטה נינהו, נקטינו דסתמייהו לאו למשקה, וכמו שפירש"י וז"ל, והכא קתני דאפילו זיתים וענבים סתמא לאו למשקה, עכ"ל. ואינו מובן כלל איך אפשר לומר כן.

גם בהא דמשני דשלא לרצון דהך מתני' היינו דגלי אדעתיה דאמר לא ניחא לי, ופירש"י דגלי דעתיה בהדיא ואמר לא ניחא לי, והוי גילוי דעתא טפי מהכניסו לאוכלין, צ"ע, דהא כיון דאמרינן לעיל דכיון דרובן לסחיטה כי אתי לידי משקה יהיב דעתיה למיהוי ניחא ליה בהכי, אבל התם פי' הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם האי נמי ממליך עלייהו, הרי דנקט הכא דרובן לסחיטה והתם פירש עוד שרוב בני אדם סוחטין, וגם דהכא פירש שמחמת שבאו לידי משקה יבא לידי ריצוי ויסחוט, והתם נקט שיש לחוש לחרטה.

ונראה להקדים כמה הערות בהמשך סוגיא דידן, ואח"כ נחזור לפרש סתירת הפירושים בשני המקומות בעזה"י. דהנה להלן בסוגיין איתא, אמר רנב"י מסתברא בתותים ורמונים פליגי, דתניא וכו' תותים וכו' ורמונים וכו' והכניסו לאוכלין היוצא מהן מותר, למשקין ולסתם היוצא מהן אסור, וסבר ר' יהודה סתם אסור והתנן וכו', סלי זיתים וענבים וכו' שהמשקין היוצאין מהן לרצון טמאין, שלא לרצון טהורים, מאי לאו לרצון דניחא ליה, שלא לרצון בסתמא, ומה זיתים וענבים דבני סחיטה נינהו, שלא לרצון ולא כלום, תותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו לא כל שכן, (ומשני) לא, לרצון בסתמא, שלא לרצון דגלי אדעתיה דאמר לא ניחא לי, ואיבעית אימא שאני סלי זיתים וענבים כיון דלאיבוד קיימי מעיקרא אפקורי מפקרי להו, ופירש"י וז"ל, ודווקא נקט סלין, שהמשקה הנוטף מהן גופל לארץ והולך לאיבוד, הלכך סתמא לא ניחא ליה, אפקורי מפקרי, להווא משקה, אבל שאר כלים אפילו תותים ורמונים אימא לך סתמא למשקה, עכ"ל. ואינו מובן כל כך, דהא מה שאנו דנים אם משקין הללו מקבלין טומאה, היינו במשקין שלא נפלו לארץ אלא שנשארו בסל או שנפלו במקרה למקום שלא הלכו לאיבוד, א"כ אמאי נקטינו דלא ניחא ליה במשקה זה משום שגופל לארץ, הא בדרך כלל ודאי דניחא ליה בכל טפה של יין ושמן שתבא לידו, רק שמצטער ביציאת אותו החלק הנופל לארץ, אבל מה שנשאר לו ולא נאבד, אמאי חשוב דבר דלא ניחא ליה, וצ"ב.

ועוד קשיא טובא, מה זה שפי' אבל בשאר כלים גם תותים ורמונים סתמא למשקה, מה זה ענין לכלים שלהם, הא ודאי דגם

גם יש לדקדק, דבכל המשך סוגיא דידן נקט רש"י לשון "שהכניסו" לאוכלין או הכניסו למשקין, וכן הוא לשון הברייתא לקמן שהכניסו לאוכלין או למשקין, אבל התם נקט לשון "שהצניעו" לאכילה. גם צ"ע הא דגרס בסוגיא דהתם מודה ר"י בסלי זיתים וענבים, וכן היא בנוסחת הש"ס שלפנינו שם, אבל הכא גרס כגירסא השנויה לפנינו כאן, מודה ר"י בזיתים וענבים, ומלת "בסלי" ליתא. ועוד, דהכא מבאר סברת רבי יהודה אמר שמואל דכיון דרובן לסחיטה קיימי כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה למיהוי ניחא ליה בהכי, אבל התם פי' הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם האי נמי ממליך עלייהו, הרי דנקט הכא דרובן לסחיטה והתם פירש עוד שרוב בני אדם סוחטין, וגם דהכא פירש שמחמת שבאו לידי משקה יבא לידי ריצוי ויסחוט, והתם נקט שיש לחוש לחרטה.

ונראה להקדים כמה הערות בהמשך סוגיא דידן, ואח"כ נחזור לפרש סתירת הפירושים בשני המקומות בעזה"י. דהנה להלן בסוגיין איתא, אמר רנב"י מסתברא בתותים ורמונים פליגי, דתניא וכו' תותים וכו' ורמונים וכו' והכניסו לאוכלין היוצא מהן מותר, למשקין ולסתם היוצא מהן אסור, וסבר ר' יהודה סתם אסור והתנן וכו', סלי זיתים וענבים וכו' שהמשקין היוצאין מהן לרצון טמאין, שלא לרצון טהורים, מאי לאו לרצון דניחא ליה, שלא לרצון בסתמא, ומה זיתים וענבים דבני סחיטה נינהו, שלא לרצון ולא כלום, תותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו לא כל שכן, (ומשני) לא, לרצון בסתמא, שלא לרצון דגלי אדעתיה דאמר לא ניחא לי, ואיבעית אימא שאני סלי זיתים וענבים כיון דלאיבוד קיימי מעיקרא אפקורי מפקרי להו, ע"כ.

ואינו מובן, מאי האי דפרכינן דתותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו לא כ"ש דלא אמרינן סתמא למשקה, ואינו מובן, הא בזה אנו דנים אם סתמייהו לסחיטה או לא,